

Kolteckning av Oskar Bergman.

MORGONBRIS

Julnummer

12. årg.

1916

25 öre.

---

*Oskar Bergmans "Vinterlandskap" å första sidan är
originalreproduktion, förvärvat för Morgonbris Julnummer.*

**Redaktion:
ANNA LINDHAGEN.
JULIA STRÖM-OLSSON.**

Brev från Tyskland

för Morgonbris' julnummer.

För tredje gången nalkas julen under det fruktansvärdaste krig historien känner! Detta faktum måste tredubbla vår energi i kampen för att den internationella socialismen skall förverkliga de himmelska härskavornas budskap: "Frid på jorden och människorna en god vilja".

Vi kvinnor, som i befrielse längtan skåda mot framtiden, veta, att vi hava endast ett hem: den internationella socialismen, och att vi tillhöra ett broderskap: mänskligheten. Slagfältens åska har icke överröstat vårt socialistiska samvete. Vi bevisa vår politiska mognad i det vi i alla länder verka för freden, som åter skall bana vägen fri för världsproletariatets befrielseverk.

De svenska socialistiska kvinnorna äro icke de som minst lagt

CLARA ZETKIN.

sin hand på plogen, som skall plöja väg för detta arbete. Vi systrar från alla länder tacka Eder därför och äro ett med Eder i Edra avsikter och Edra strävanden. Oss alla binder tillsammans vad som uttalades på den oförgätliga fredskongressen i Basel i de socialistiska kvinnornas namn från alla länder: "Vi skola icke underlåta, om det gäller, att till sista andedraget sätta in allt vad vi kunna, hela vår varelse, för fredens, frihetens, människolyckans sak. Det stora ideal, som vi tjäna, kan endast bliva förverkligat om vi fullt förstå räckvidden av detta ord: "Den som icke ger sitt liv, han skall icke heller vinna det".

Vänner, systrar i Sverge, varen hjärtligt hälsade i en fast tro på framtiden!

Clara Zetkin

Brev från England

för Morgonbris' julnummer.

Nu, då vi nalkas den tredje julen under kriget, blicka arbetarkvinnorna mer och mer längtansfullt mot freden, som måste komma en dag, ehuru vi ej kunna säga när. Vi börja också arbeta för den genom att sysselsätta oss med att noga taga i övervägande kvinnornas politiska, industriella och sociala ställning efter kriget.

Kvinnornas arbetareförbunds årliga konferens, som skall hållas nästa januari månad i Manchester, skall särskilt sysselsätta sig med återuppbyggandets olika problem — ett uppbyggande genom bildning, politiska reformer och lösningen av det framför alla viktiga problemet om kvinnan i industrien.

Kvinnorna äro eniga i att de stora beslut, som måste tagas när vi hunnit fram till arbetet med återuppbyggandet, måste avgöras med hela folkets tillhjälp och medverkan. Med förnyad styrka skola vi framföra vår fordran på rättvisa och ingenting mindre än fullständig rösträtt för män och kvinnor kan tillfredsställa oss.

I detta, som i allt annat som angår vårt arbete, känna vi oss följa samma linjer som arbetarkvinnorna i andra länder. Våra fordringar äro desamma och vi sträva alla för samma stora mål.

Mary Longman

Två engelska kamrater, Mary Longman och Marion Phillips.

De två namn som mest förekomma i engelskornas organ »The Labour Woman» (Arbetarkvinnan) äro *Mary Longman* och *Marion Phillips*. Red. har haft glädjen mottaga en hälsning från dem till vårt julnummer, men deras porträtt som vi bett om, fingo vi ej, emedan inga som helst fotografier få sändas till följd av de bestämmelser som nu äro införda.

Mary Longman är generalsekreterare i Arbetarkvinnornas förbund (»The Womens Labour League»), som representerar den politiska sidan av kvinnornas rörelse och som är ansluten till arbetarpartiet (»The Labour Party»). Det är Arbetarkvinnornas förbund som utger tidningen. Hon är också sekreterare i de förenade kvinnliga fackorganisationernas rörelse (»The Standing Joint Committee of Industrial Womens Organisations»). Vidare är Mary Longman he-

derssekreterare i Kvinnornas Internationella råd för socialistiska och arbetarorganisationer. Hennes arbete inom den engelska rörelsen omfattar huvudsakligen organisations- och sekreterarverksamhet. Hon sköter den utländska korrespondensen för den engelska kvinnorörelsen.

Marion Phillips är ordförande i Kvinnornas internationella råd och medlem av Arbetarkvinnornas förbund samt generalsekreterare i dess verkställande kommitté. Hon är även redaktör för »The Labour Woman».

Doktor Phillips representerar flera olika grenar av Arbetarförbundet och har särskilt tagit en mycket verksam del i arbetet för arbetarnas bildningsförbund, arbetarnas speciella organisationer under krigstiden och De Förenade kvinnliga fackorganisationerna. Vid krigsutbrottet blev hon en av de fem representanterna för arbetarkvinnorna i Centralkommittén för kvinnornas tjänstgöring.

Denna kvinnornas kommitté sysselsätter sig med alla de problem som uppkomma med anledning av kriget och särskilt med farorna av de gigantiska dimensioner, som kvinnornas inkastande i industrien antaga. Den arbetar också i den kooperativa rörelsen, i hjälpkommittéer. »Men», säga de, »vårt förnämsta arbete är propagandan och organisationen för socialismen. Vi använda vår intensivaste energi på att stärka vår rörelse för den tid som kommer efter kriget».

Den förskräckliga julen.

Till den hemska högtid, som vi 1916 äro i begrepp att begå, hava olyckliga kamrater varit goda nog att sända oss hälsningar. Knappa, skygga hälsningar, ty det förskräckligaste är, att om deras förskräckliga jul få de icke tala. De äro såsom fångar, vilka icke få klaga, såsom marterade, vilka icke få jämra sig.

Freden synes åter skjuten bort. En fordran på att den måste besegras, som ockuperat, blir allt ursinnigare. Därtill bidrager att belgiska arbetare bortförts till Tyskland i tvångsarbete eller med andra ord, att slaveriet återinförts. Vidare det hänsynslösa manifestet om Polen, som, under sken av ett befrielseverk, lägger så gott som beslag genom en påtvingad allians på en ockuperad landsända, och låter det Polen, som besittes av Österrike och Tyskland, fortfarande tillhöra dessa länder. Vidare att de ledande kretsarna i Tyskland ännu ej visa oss Belgiens klara rätt. Det är därför under trycket av nya attacker mot den fred, efter vilken befolkningarna i de krigförande länderna längta, denna jul skall upplevas.

Själva stå vi inför hotande nöd. Regeringens bristande förtänksamhet i tid, enskildas snikenhet har givit svenska folket en jul och en vinter i ångest och elände.

Om Verhaeren.

(Utdrag ur en skildring av Ellen Key om Verhaeren och Maeterlinck i "Verk och människor".)

Allra mest sig själv lär han vara i det enkla sommarhemmet. Han går där omkring i sin blå blus som en arbetare bland arbetarna. Och hans umgänge med dessa är lika otvunget, lika fullt av uppriktigt intresse för deras sysslor, deras bekymmer och glädjemen som hans umgänge med andens stormän. Han dyrkar den egna lilla vrån i hemlandet — och detta land självt — med den starka, sunda jordkärleken. Men han är samtidigt världsborgaren, för vilken varje mänsklighetens nyvinning blir en del av hans egen lycka. I full samklang med denna varma och vida kosmopolism står hans avundsfria glädje över hans kamraters segrar, dessa kamrater, som samman med honom nydanat Belgiens fränkspråkiga litteratur. Hans självmedvetande har ej den lättaste skiftning av fåfänga; han gör så litet väsen av sig, finner sitt eget jag så oviktigt, emedan han med äkta andakt lever i det stora hela. Hans levnadsvishet kommer honom att inrätta sitt liv endast för att tillfredsställa egna inre behov.

Allt är hat och bitterhet. Även här hemma inom våra leder. Endast dessa förfärliga strider mellan s. k. höger och s. k. vänster inom svenska socialdemokratiska partiet kan vara nog för att förjaga möjligheten av en fridfull jul. Varför nöjer man sig inte med att kämpa för sin åsikt och sin rätt? Varför tager man också heder och ära av varandra?

Belgien, landet som blivit inkarnationen av offret för grym och orättvis behandling, måste fira sin tredje jul under det tyska oket. Ännu en sten är lagd på bördan genom arbetarnas tvångsöverföring till fiendelandet. Ödet har givit dem ännu en börda, då de denna jul måste begråta förlusten av en av Belgiens förnämsta representanter och en av Europas främsta kulturbärare. Den obarmhärtiga döden nöjde sig icke med krigets offer utan använde sig av olyckshändelsens förfärliga slump för att beröva belgarna och världen dikteren Emile Verhaeren. Hans dikt var ett med Belgiens ande och själ, liksom han var ett med all världens djupaste längtan efter fördjupning och frid. — Varför kunde icke svenska folket och belgiska folket — det ena genom att ge, det andra genom att mottaga — fått den julgåvan att Verhaeren tilldelats Nobelpriset? Ingen kunde varit värdigare. En skald i Sverge, där det icke är krig, kunde fått vänta.

A. L.

Folket och skönhetsinnet.

Morgonbris har vänligen — närmast i anledning av en i Folkets Jul publicerad rundfråga — anmodat mig att skriva något om ett bättre tillgodoseende av skönhetsvärdena inom arbetarerörelsen. Tiden lägger tyvärr hinder i vägen för mer än några rader denna gång. Vid ett annat tillfälle skall jag gärna söka ytterligare utveckla saken.

Vid resor i landet för föredrag o. dyl. kommer man ofta till den ena samlings-

lokalen efter den andra, den ena folkparken efter den andra, den ena festen efter den andra, där alla skönhetsvärden äro försvunna eller försummade. Folkets Hus se ibland ut som gulaschvillor eller grosshandlarepalats med torn och utsprång och grannlåter och färger som marknadsstånd i stället för enkla, monumentala byggnader, värdiga folkets möten och sammankomster.

Utanför ser det ofta skräpigt ut, sörjigt och ibland rent vanvårdat. Men att plantera några träd, att ordna någon plantering, att hålla rent och snyggt bör ju inte vara omöjligt. Inne i salarna gör man ofta inredningen smaklös. Fula bord och bänkar, fula tapeter möter man ofta, likaså åbakiga katedrar och tråkiga oljetryck. Nog skulle det gå att få trevliga bord och bänkar i gammaldags praktisk stil, att få talarstolar med stil på, att få smakfulla gardiner och tapeter, att få goda konstreproduktioner på väggarna o. s. v. Det enkla och vackra blir ofta billigare än det fula och tillkrånglade.

Med en del folkets parker är det ofta icke stort bättre. Man hugger ner de stora vackra träden för dansbanor och kafétält, man reser vederstyggliga lådor som kallas kiosker o. s. v. Papper får skräpa, buteljer få ligga kvar, kort får spelas i vråna, berusade släpas ofta in, tingeltangel får ofta "dra folk", föredragen sättas undan o. s. v.

Sådant är ovärdigt arbetarerörelsen. Här behövs en renässans. Man kan, där parkerna skötas med smak och omsorg och där ordning hålles, få se riktigt stilfulla ting, omsorgsfullt bibehållna träd och buskar, vackra planteringar, rosengårdar, lunder, förnämligt hållna byggnader o. s. v. Sådant blir alltid mycket billigare i längden, ty då trivs folket. Det är ingen omöjlighet heller att bibehålla naturens skönhet, iakttaga smak och hålla ordning, blott man riktigt vill.

Höjer man sålunda skönhetsinnet, måste också följden bli att innehållet, att programmet på mötena och i parkerna höjes och därmed att hela den andliga nivån lyftes. En rad av praktiska förslag i alla hithörande ting ha av framstående och sakkunniga personer framlagts i Folkets Jul, till vilken jag slutligen hänvisar.

Fredrik Ström.

Internationalens återuppbyggande.

Vid Internationalens återuppbyggande måste huvudmassorna av de europeiska ländernas socialdemokrater ställa sig bakom densamma. Skulle den lägga sin poli-

olitik så att endast smågrupper bland olika länders arbetareklass ansluta sig till densamma, så skulle detta innebära en utveckling bakåt. Sannolikt skulle det snarare stärka än försvaga den snäva och inskränkta nationalismens makt i världen. Internationalen måste förstå, att den för framtiden är en moralisk kraft mer än en politisk makt och lägga sin verksamhet därefter. Utvecklingen i skilda europeiska länder är icke så uniform, att Internationalen utan vidare kan proklamera en i detalj likartad politisk metod för hela världen.

Den politiska makt Internationalen representerar är icke en självständig makt över eller vid sidan av den politiska makt, de olika ländernas proletärpartier var för sig besitta. Det är i stället dessa skilda partier — vilka ingå såsom delar i Internationalen — som var i sitt land besitta en bestämd politisk makt. Internationalen själv gagnas mest av att de skilda ländernas socialdemokratier taga ut var enda smula av den samhällsmakt de kunna nå.

Detta kräver en betydande rörelsefrihet för de socialdemokratiska partierna, vilka icke få fastkedjas vid en taktisk formel, som kan vara den lämpligaste för t. ex. Tyskland. Internationalen kan icke bättre bedöma vilken politisk taktik, som bär längst t. ex. i Sverige, än den svenska socialdemokratin själv. Detta gäller naturligtvis varje land. Om man vill ha en probersten på partiet, varigenom det kan utrönas att partiet verkligen är ett socialdemokratiskt parti, så bör denna probersten icke utgöras av ett förbud mot en viss taktik. Proberstenen skall själva den politiska verksamheten vara. Syftet de förslag till reformer, partiet söker genomdriva, uppenbarligen till en socialistisk och demokratisk ordning i samhället, så är partiets socialdemokratiska karaktär därmed bevisad.

Av vad jag anfört framgår att Inter-

ALEXANDRA KOLLONTAY.

Vår ryska kamrat. Arbetar nu i Amerika för freden, socialismen och internationalen.

nationalen enligt min uppfattning måste lära sig att bättre känna sin självbegränsning än den gjorde före kriget.

I den viktiga frågan om fredens upprätthållande och bevarande får den nog avlägga sin gamla förnämt tillbakadragna hållning, som motiverades med att kriget ej kunna avskaffas i en privatkapitalistiskt organiserad värld. Det kan nämligen ej bestridas, att Internationalen ansåg alla fredssträvanden, som ej bestodo helt enkelt i propagerandet av socialismen såsom utopiska och halvt löjliga. Internationalen måste acceptera tanken på att freden skall kunna garanteras innan socialismen är genomförd och då synes det naturligaste vara, att den ställer sig bakom kravet på en internationell ordningsmakt, till vilken alla definitivt fredsälskande stater bidra efter samma grunder. Zimmerwald var trots sin antikapitalistiska frenesi i allt för hög grad en kopia av den gamla Internationalen för att icke redan verka föråldrad. Den skulle aldrig komma längre än till resolutionsförfattandet.

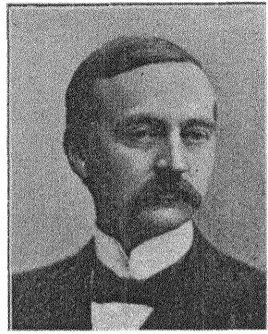
Nu synes också, att döma av uttalanden i parlamenten, tiden vara mogen för en förändring av de socialistiska synpunkterna på den fredspolitik Internationalen har att föra.

En International som med obeveklig realism behandlar alla uppdykande politiska problem — se där vad som måste komma. Man torde kunna hoppas, att den gamla Internationalen skall i sinom tid fullt kunna återuppbyggas och utvecklas på denna grundval.

Gustav Möller.

Maximi- och minimiprogram.

Under världskriget ha Morgonbris' läsare kanske ibland sett i tidningarna ovan nämnda uttryck, begagnade i den politiska diskussionen. Något nytt innehålla de icke.

Det är blott nya namn för den gamla, eviga kampen i mänsklighetens historia mellan principer och opportuniteter.

För min del anser jag att denna strid är oförnuftig, båda sakerna böra och kunna förenas. Men i allmänhet tvingas människorna att gå efter en enda linje och löpa sin lina ut som det heter. Allt sammansvärjer sig mot att knyta samman de många lösa trådarna.

Ordet minimiprogram uppfanns först. De mera opportunistiska kretsarna inom freds rörelsen med social rangställning samlades genom energiskt arbete av föreningen Anti Oorlog Raad i Holland omkring vissa krav på ett fredsslut, som kunde skapa en varaktig fred. Dessa krav kallade de för ett minimiprogram. Det framhålls från detta håll också nödvändigheten att ej stöta bort s. k. framstående och inflytelserika personer utan främst söka inverka på dylika kretsar. Dessa anses nämligen vara mindre mottagliga för principer och då de dessutom förmenas hava avgörandet i sin hand, måste man kurtisera dem och vara mycket försiktig med dem på samma gång.

Häremot restes då som vanligt krav på slutgiltigare lösningar efter mera genomförda principer. En bestående fred kunde ej uppnås på annat sätt, menade man. Därför borde bemödanden åtminstone inriktas därpå. Såsom en motvikt emot beteckningen "miniprogram" kallade vi dessa våra krav för ett maximiprogram. Vi bygga också våra förhoppningar mera på de djupa ledens samling om oförfalskade rättstankar än ett uppoffrande mer eller mindre av dessas väsentliga innehåll för att vinna bifall till en miss-handlad återstod därav från "framstående och inflytelserika personer".

Ett par belysande exempel må anföras. I nationalitetsfrågan innehåller minimiprogrammet: "Annektering eller avträdande av landområde får icke äga rum emot befolkningens intresse

och önskan. — — — Staterna tillförsäkra inom var sitt område de olika nationaliteterna likhet i medborgerliga rättigheter, religionsfrihet och fritt bruk av eget språk." Maximiprogrammet åter lyder på denna punkt: "Upphävandet av nationalitetsstriderna genom fastslående av nationernas självbestämmanderätt och dennas förverkligande icke blott i Europa utan även i Asien och övriga världsdelar."

Vi mena således att full frigörelse av undertryckta folk ej får fattas i ett program för en varaktig fred. Problemen Finland, Polen-Lithauen, Österrike-Ungern, Balkan, Indien och åtskilliga andra kunna knappast lösas på annat sätt, vilket ej utesluter frivilliga sammanslagningar i federationer. Minimiprogrammet förbiser detta och har redan genom händelserna visat sig på förhand underbjuda även de ofrånkomligaste minimikrav.

Ett annat exempel. Minimiprogrammet säger i militärfrågan: "Staterna söka träffa överenskommelse om ömsesidiga inskränkningar i rustningarna. Kaparrätten avskaffas, principen om havets frihet genomföres." Maximiprogrammet fordrar "de internationella härarnas och det övriga krigsväsendets avskaffande" samt betecknar den allmänna värnplikten såsom "världens mest odemokratiska och ödesdigra institution". Maximiprogrammet sysslar därför ej med kaperiets avskaffande eller andra åtgärder för "krigets förbättrande".

Man möter här således skillnaden mellan kraven på "avrustning" åtminstone efter allmän överenskommelse samt ett strävande, som ej vill ställa i utsikt något mer än "minskning av rustningarna" efter allmän överenskommelse — det senare enligt min uppfattning ett ologiskt, utförbart problem.

Liknande gradationer mellan något mera genomfört i oundvikliga och självklara principer och något mindre bråktal på vägen möta också i de båda programmens avfattning av kraven på en förnuftigare ekonomisk världsordning, en internationell rättsordning med mera.

Båda slagen program äro naturligtvis relativa. Man kan ock säga, att båda äro maximiprogram. Ty genom att minimiprogrammets anhängare avstå från att med sin vilja verka utöver detsamma förvandlas i vad på dem ankommer deras program genast till ett maximiprogram. Finge denna

Hennes kors.

strävan råda ensam, komme inga längre syftande mål upp ens till diskussion. Det kan hava sitt kuriositetsintresse för dagen — såsom symptomatiskt för de verkliga differenserna mellan höger och vänster i det oersonliga Somme-slaget inom socialdemokratien med tungt artilleri och stinkbomber, förintande alla verkliga värden — att den socialdemokratiska ledningen har jämte parlamentariska liberaler och högermän inom fredsrörelsen underskrivit uppöppet för minimiprogrammet, under det de så kallade vänsterriktningarna inom socialdemokrati och liberalism fylkat sig kring maximiprogrammet sådant det utformats särskilt vid de allmänna folkriksdagarna i fredsfrågan, hållna i Varberg 1915 och i Stockholm 1916.

Emellertid har minimiprogrammet säkerligen fått underskrifter även av många, som ej vidare reflekterat över detaljerna men ännu hellre slutit sig till det andra programmet. Det förra var nämligen en tid det enda, som utsändes till underskrift i orterna. Båda mena i varje fall väl. De behöva och böra icke alls bekämpa varandra.

Nu är det återigen jul, midvintertid, då mörkret nått sin kulmen. Då griper oss fullt vår längtan efter ljuset. Vi finna ingen tillräcklig ledning eller hugsvalelse i att räkna ut hur högt solen kommer att stå exempelvis klockan $\frac{3}{4}$ 3 den 4 februari. Målet för vår längtan är midsommartid rätt och slätt. Julen är maximiprogrammets tid.

Carl Lindhagen.

Freden och kvinnorna.

(Utdrag ur en märklig artikel av tyskan Hedwig Dohm i "Das Ziel". Översättning av dr Naima Sahlbohm.)

Käre, gamle trofaste vän!

Hör mig! Hjälp mig! Jag lider av krigspsykos. Du vet, att hela min tillvaro och all min strävan bottnar i kvinnorörelsen. Måste icke detta krig få ödesdigra följder för oss kvinnor? Är det ej antagligt, att rörelsen måste drabbas av stillastående för årtionden, om ej tillbakagång? Detta krig bevisar dock, att mannen är herre över världens öde, men kvinnan endast hans hantlangerska. "Kriget har löst kvinnofrågan", skriver en tongivande författare. Och han menade därvid, att de med moderligheten nära besläktade barmhärtighetsverk, som under kriget så hängivet utövats av kvinnorna, också utgöra deras sanna och rätta livsuppgift. Hur äro inte männen nu hänfödda över alla dessa strumpstikkande kvinnor! (Varenda kvinna i Tyskland sticker, jag också.) Deras förtjusning gäller emellertid mindre de frysande soldaternas fötter, som skola värmas, än kvinnornas händer. Äntligen har kvinnan insett, att hennes naturbestämda framtid beror på hennes flitiga händer och ej på hennes förstånd, som skapelsen aldrig räknat med som kulturfaktor. Denne man, för vilken kriget löst kvinnofrågan, kunde med ännu bittrare skärpa säga: "Så länge männen döda varandra i miljoner, måste kvinnorna — leverantörer av levande krigsmaterial — sörja för tillgången av miljoner nya män. Kvinnor, i barnsäng med er! Begrav edra anspråk på jämställdhet med mannen! Bort med rösträtten! Föden, föden!"

En av dessa stormande valkyrior predikar hat mot dem, som vi bekriga, det heliga hatet, som vi böra vara dödligt — nej odödligt förälskade

i. Jag ryser för detta fanatiskt patriotiska hatraseri, som flammor som kättarbål. Korpars kraxande över heliga gravar.

De som så brinnande älska hatet mot fiendefolken, varför älska eller åtminstone gilla de icke också fransmännen och engelsmännen hat mot tyskarna! Även det stammar från fosterlandskärlek. Måste fosterlandskärleken begrava människokärleken?

Ack, käre vän, ett diktardord kommer mig i sinnet: "Gå bort från världen, den är intet värd."

Eller vet du väl någon tröst för mig? Säg det då! Hjälp din väninna och lärjunge!

Min kära unga väninna!

Låt dock dessa kvinnor, som du så ivrigt fördömer, behålla sin lyckliga illusion, att de känna och tänka som Gracernas moder. Unna dessa morska Minervor tillfredsställelsen att få spela sina hjälttinneroller på världsscenen. De ha säkerligen inga söner, som vänta sig döden därute i fält, ty där sönernas kroppar dö, där dö också mödrarnas hjärtan. Det gives ingen fosterlandskärlek, som kan helga hatet. Att hämnas förbrytelser är furiernas uppgift. Kanna vi väl föreställa oss en blandning av furie och mater dolorosa? Vad nu beträffar dina farhågor för kvinnörelsen, så kunde de vara berättigade, om kriget vore en oundviklig världshändelse. Det ligger icke minst i edra händer att göra det undkomligt. För enen eder, alla kvinnor till ett världigt, internationellt kvinnoförbund. Var och en av er måste bli en fredens apostel, i en frälsningsarmé, som endast kännes vid ett krig, nämligen kriget mot kriget. Ansluten eder till de partier av män, som ha samma åskådning. Och när ni så vuxit till en överväldigande majoritet (detta sista krig kommer för övrigt att utgöra en oförläpelig propaganda för er), då komma ni och er ledare, den nya tidens anda, att förjaga spöket från en förfluten tid.

Och om det är statsöverhuvudena med deras krigslystna anhang, som vilja kriget, störta dem! Gör revolution i landet! Men er revolution blir på samma gång en procession, ty edra svärd äro palmer, edra jubelrop ett Hosianna. Det finnes helbregdabedjare, men ni skola bedja kriget till döds. Av all er kraft, tänk fred, tala fred, dröm om fred, tro på fred, och edra böner skola bli till titaniska rop, som måste nå till och med en döv guds öra.

Men missförstå mig ej. Även jag står liksom du, som vi alla, djupt upprörd inför detta krigs dystert demoniska storhet, där fasa och dödshänförelse blandas, inför den dityriska hjälteglöden hos tyska härar, som förblöda i slaktningarna. Och dock — aldrig mera får ett sådant krig komma, aldrig mera får en blomstrandande ungdoms rätt att leva förvandlas i ett tvång att dö, aldrig mera: "Gå bort

Krigets jul.

Ur "Den Stumme Dansken" *

av Erich Erichsen.

På eftermiddagen klädde vi julgranar. En inne i ladan till dem, som voro för medtagna att kunna röra på sig, och en ute i den snötäckt skogen ett litet stycke från jägmästarbostället.

Man hade sänt oss både julljus och julgransprydnader och till julgran funno vi en liten snöpudrad gran, som stod ensam på en öppen plats, omkransad av gamla, ärevärdiga stammar.

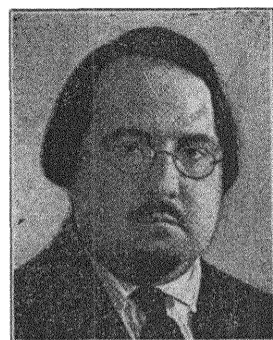
Den stod där, som hade den just väntat på oss och den natt, då den skulle lysa för vår jul.

Fram mot skymningen samlades två-å trehundra man omkring trädet. Över oss låg den klara stjärnströdda himlen utan ett moln, blank och djup i sin outgrundliga blånad. Omkring oss hade

(Forts. å sid. 14.)

* Denna bok, som i svensk översättning från danskan av författaren Artur Möller utkommit på Svenska Andelsförlaget, är en av de böcker man bör utvälja att läsa bland hela den uppsjö, som finnes av krigslitteratur. Det är historien om de sönderjylländska soldaterna, som måste gå i krig och döda utan den lindrande suggestionen att strida för sitt land. Det är en beskrivning på krigets färor så uppriktigt, att det är väl detta dokument är skrivet för att göra propaganda mot kriget. Krigets enda någotsånär fridfulla stund återgives här: julafton.

från världen, därför att den intet är värd". Icke flykten från livet — nej, ett kraftigt levande samarbete för ett luttrat Ny-Tyskland må bli målet för framtidens kvinna. Freden efter kriget kommer att för oss kännas som om vi vände åter till hemmet från främmande land. Enligt den odödliga bibellegenden har mannen för kvinnans skull förlorat paradiset. Hjälp honom att erövra ett nytt paradiset, där freden segrar över kriget, godheten över hatet, sanningen över lögnen. Ett paradiset med en tysk Gud? Nej. Kärlekens gud är internationell.

Ludvig Nordström.

BONDE.

*Bonden bröt ur skogen
bygd och svedde land,
sonen reste logen
lugnt med långsam hand.*

*Vret till vretar lades,
åker åkrar gav,
fämält föga sades
över bondens grav.*

*Inga kummel känner
okänd mödas man
blott den bygd, sig spanner,
där hans svedja brann.*

*Bygd är bondes ära,
död han bör i den,
skörd han blir för skära,
blom om vår igen.*

Ludvig Nordström.

Litografi av Gabriel Burmeister.

Kvinnan — härskarinnan.

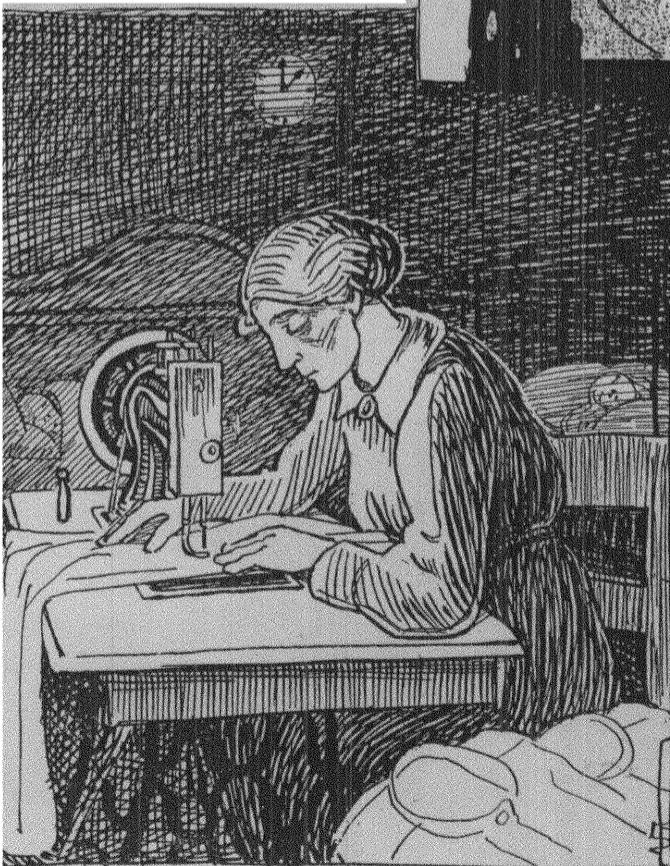
I forntiden.

Barnet och hemmet värdade hon. När mannen gick i krig, utförde hon även hans arbete.

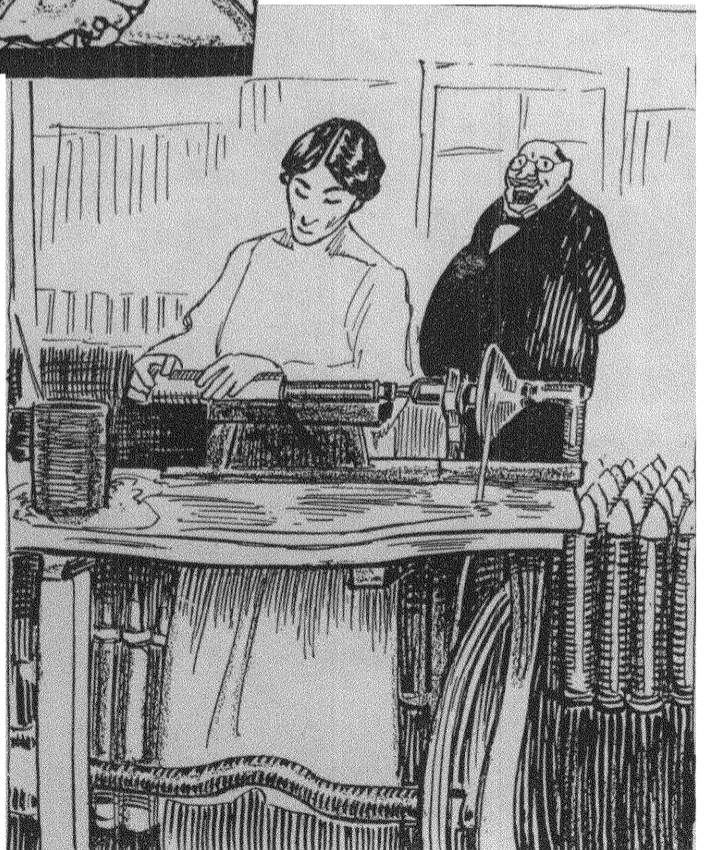
I medeltiden.

Omsorgen om hem och härd blev ensam hennes under krigstider. Över hennes eget liv rädde alla — utom hon själv.

I nutiden.

På den ensamma kvinnan vilar både moderns och familjeförsörjarens plikt.

Under världskriget.

Kapitalisten: "Du som icke duger till kanonmat kan åtminstone mata kanonerna — och så blir du billigare."

Teckningar av I. Starckenberg.

Till våra män.

I bären bekännelsen på Edra läppar, men Edra hjärtan äro långt ifrån oss!

Detta anklagande utrop är som gjort för kvinnornas mun mot männen — i alla tider! Ty så har det alltid varit: de sötaste frukter på silverfat åt henne vid alla högtidliga tillfällen — som skådebröd! De vackraste ord om hennes dygder, den högsta uppskattning av hennes värde — i dikten! Detta har gällt, och gäller än i dag, männen av alla klasser — även av vår! Undantagen höra inte hit i detta sammanhang. De äro som aftonstjärnan: deras ljus är klarare, starkare, men de äro så ensamma bland myriader "kroppar"!

Varför är det nu så att mannens högaktning för det kvinnliga psyket, så fort han möter det på något av sina egna områden, iklädd prosans skraddarsydd promenaddräkt i stället för romantikens blåa slöja, ögonblickligen reduceras till plus minus noll!

Somliga påstå, att förklaringen ligger i att mannen resonerar som så: Den där kvinnan, som sitter på den där banken och sköter den där sysslan utmärkt (fast hon naturligtvis har mindre betalt, än om en ung man beklädd posten) kan aldrig bli en Beethoven, den där aldrig en Shakspeare, den där aldrig en Weininger... Men det är väl i alla fall ett konstigt resonemang, eftersom han kan skänka alla av sitt eget kön sin renodlade högaktning. Och de äro dock inte alla skaldar och filosofer. Det har visst hänt att man upptäckt t. o. m. medelmåttigt begåvade bland dem. Ja, att vår höga riksförsamling inte ens består av bara snillen!

Men så länge inte alla kvinnor äro snillen, ha de inte i riksförsamlingen att göra. Det är en manligt logisk slutsats.

Man påstår även, att kvinnan inte har någon egen omdömesförmåga, att hon alltid har sin mans politiska åsikter (om hon har några).

Detta är ganska komiskt, ty hör man någon gång att en kvinna inte har samma uppfattning som maken, inte samma intresse för samma sak, så heter det: hon är inskränkt, hon förstår honom inte; har hon samma åsikt, vilket väl oftast händer — himlen ske pris! — så heter det: hon är inskränkt, hon förstår honom! Om det dessutom är bevisat, att hon merendels har samma politiska åsikter som

Stenindustriens kvinnor — de hårdast prövade under kristiden.

Den, som under instundande vinter hade tid att vandra från hus till hus bland våra stenhuggerisamhällen i Bohuslän, skulle få intryck av storheten i en kamp i det tysta, mera gripande än dikten någonsin kan bli. Första krigsåret gick det ju an. De

sin man — vilket är mera naturligt! Ty har hon sinne för "åsikter", så hade hon säkert det i n n a n hon blev gift, och — tänken eder en kärlek med ärliga avsikter, d. v. s. äktenskap, mellan Politiken och Social-Demokraten! Då hade det allt varit bra att ha kvar den gamla äktenskapslagen och Köpenhamnsresan!

För att tala litet allvar med prelaten från 1200-talet, som undrade hurvida kvinnan verkligen hade någon själ, och med mannen av vår tid, som undrar om kvinnan verkligen har något förstånd: Hur ser det ut i världen, den med manligt förstånd, och snille dirigerade världen? Är det något att yvas över! Ni ha några stora män att peka på, javäl! Det finns några stora kvinnor att peka på också då. Men vad ha dessa män förmått emot de makter, som äro tyngre än allt annat, och som inte räkna vad vi mena med storhet och snille ibland sig.

Ånej, detta tomma skryt om mannens stora samhällsvärde gentemot kvinnan må vi reducera till dess rätta värde. Det är inte för tidigt. Här ha några få över andra glänsande män, och, förlåt mig, kvinnor även, fast de varit färre, fört en jättekamp genom århundradena mot andligt mörker, mot stortjuvar och roffare, för ljusare tider åt framtidens barn. Är det för mycket begärt, om kvinnan vid ingången till det 20:de århundradet får räknas med till "framtidens barn"! Hon som ändå hela tiden fått det nöjet att vara med och lida. Hemmets härskarinna har hon varit i dikten — i verkligheten har hon burit livets, mänsklighetens tyngsta bördor. Hon har rätt även till bördornas ansvar. Hon kan nog bära det!

Den, som under instundande vinter hade tid att vandra från hus till hus bland våra stenhuggerisamhällen i Bohuslän, skulle få intryck av storheten i en kamp i det tysta,

inte alltför stora avlöningarna reducerades visserligen och en del av de yngre måste söka sin utkomst på annat håll, men den omtänksamma husmodern låter icke hemmets ekonomi förbrukas till sista resursen under normala tider, även om det då är litet att taga utav. Vidare hade man ju kläder efter förhållandena och i övrigt en del värden som fingo räcka tills vidare, så länge man levde på hoppet att kriget väl inte kunde vara alltför länge och att nya möjligheter skulle yppa sig så snart det var slut.

Sakta och under hjältomodigt motstånd sökte sig nöden in i stugorna under senare delen av året 1915. Tum för tum fingo reserverna eläppas till, under det de 60 kronorna i månaden, arbetsgivarna medgivit arbetarna att förtjäna, alltmera krympte tillsammans genom ökade krav på bearbetningen av arbetsprodukten. Från sommaren, med dess möjligheter att hjälpa sig fram, kom man fram till hösten och in i vintern. Här på kusten går blåsten genom mäg och ben när den härjande jagar fram över vattnen och de kala klipporna. Klädförrådet förbrukades och veden smälte samman och kunde inte så lätt ersättas.

Sedan man strävat sig fram till över jul blev trycket för starkt för att man skulle kunna fortsätta lidandet utan att smärtan finge utbrott. Stenhuggarefackföreningen på Malmön tog initiativet till ett möte med stenhuggarna och hölls detta på nämnda plats den 9 januari 1916. Dämpat och allvarligt deltog 300 män och kvinnor i förhandlingarna, vilka resulterade i den första framställningen till regeringen, att nu orkade man inte längre, nu rådde bitter nöd i stenhuggarnas hyddor, nu måste man klaga sin nöd sedan uppoffringen inte längre förmådde bäras.

Medvetet såg man krafterna sina. Under hård strävan har man fått lära sig se saker och ting kallt i ögonen. Det var således här inte fråga om upplösning eller besinningslöshet. Man kände sin ställning och visste sig å andra sidan intet kunna uträtta med överord eller prat. Gripande episoder skildrades från hemmens strid för att värja sig mot nöden: kvinnornas sista hopsamlande av vad som kunde uppbringas av mat åt mannen då han gick till sitt arbete; delning av brödkakorna från den ena familjen till den andra; förstörande av enklare husgerådssaker för att få lite värme i stugan; brist på kläder så att man inte kunnat komma till mötet.

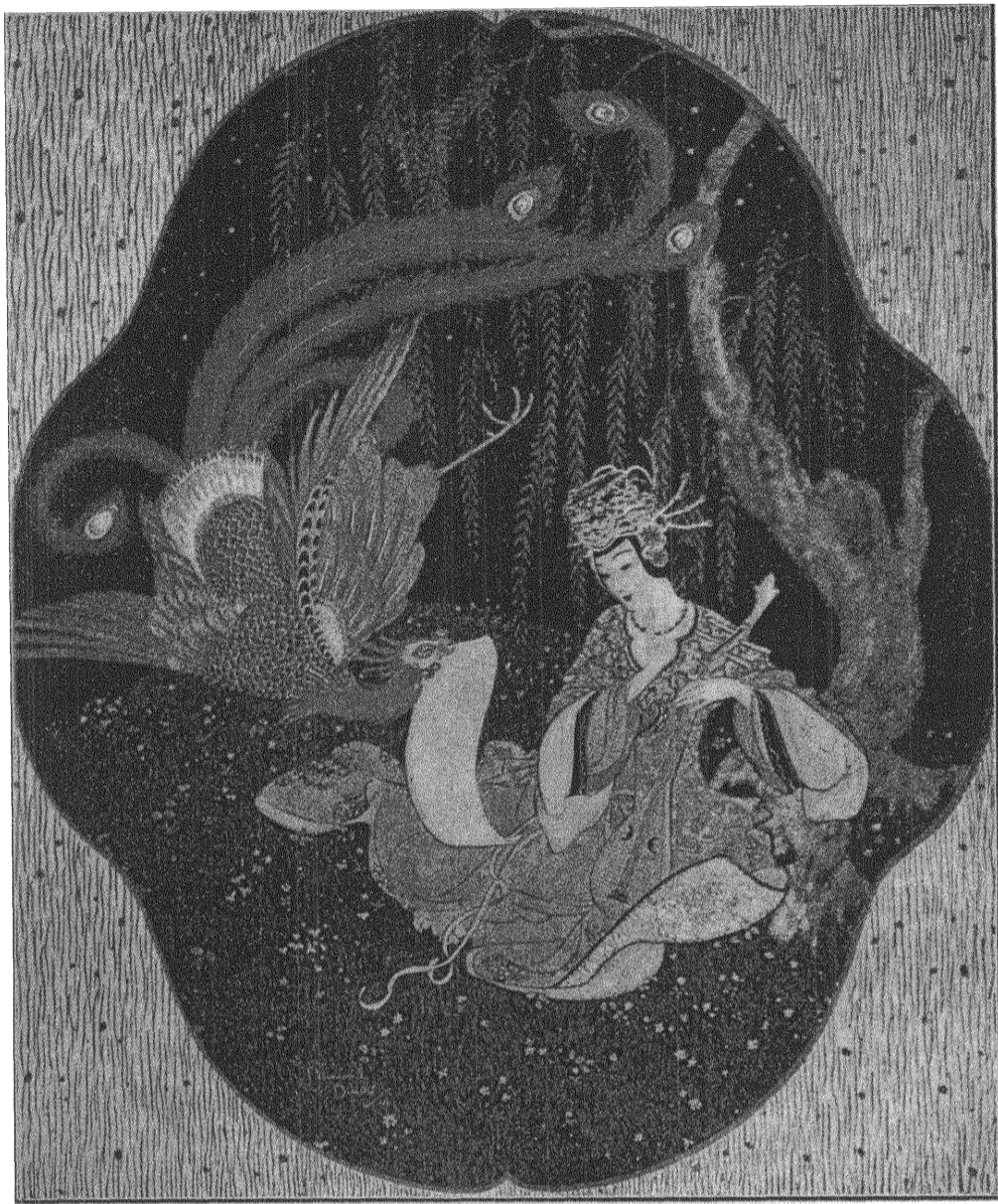
Kvinnor torde ha lättare än män att förstå den tyngd, som under nämnda förhållanden vilade på husmödrarna i dessa hem. Starkare än min resumé talar dock en bild från en landssocken en bit ifrån Lysekil. I en till platsorganet insänd dikt skildrar en arbetarhustru, icke utan begåvning, sitt slit för att hålla den stora barnskaran hel och snygg, hur hon om kvällarna var sysselsatt med lagningen av deras kläder och samtidigt betraktade sina innerligt avhållna barn, där de slumrade sida vid sida. Verkligt religiös gå hennes tankar till en högre makt med åstundan att de sista två måtte få slippa från det karga jordelivet. Det sker som hon önskat och utan tårar mullas de små med kärleksfull blick i jorden.

På våren inställdes så gott som fullständigt stenhuggeritillverkningen och arbetarna hänvisades till allmänna arbeten med anläggandet av vägar, skogsodling och annat. Förtjänsterna ha varit de minsta möjliga, men sommaren är ju ändå hygglig då den ger värme gratis samt låter täppa och fiskevatten släppa till sin del för uppehållet. Kvinnorna ha här fått sträva med både hacka och fiskredskap då männen i de flesta fall varit hänvisade till arbete borta från hemmet.

En tredje krigsvinter är nu för handen. Knappheten på föda och ved har redan pressat fram bekymrade framställningar om bistånd. Kvinnorna ha att på nytt fresta sitt mod och sin ut hållighet, deras trägna händer få söka skapa av intet, för att bereda vad som kan uppbringas till att leva utav. I juldagar, då vi lite var livas av tanken på värme och ljus i vinterns mörker och köld, hoppas jag våra kvinnor landet runt skola minnas sina medsystrar här ute i kustbandet. Mer än någonsin behövs då det medvetandet hos de hemsökta, att med dem känner starkt Sverges arbetarekvinnor behovet av förnyat kraftigt arbete för införandet av ett rättfärdigare och mera mänskligt samhälle.

Axel Ljungberg.

Rekvirera arbetarekvinnornas Julflagga innan upplagan tagit slut. Pris 15 öre; då minst ett dussin rekv. lämnas 20 proc. Morgonbris' exp., Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.

Sagan om Fågel Feng.

En berättelse från Kina om Fågel Fenix.*

I boken om »De tiotusen undren» finnas trehundra-trettio-tre sagor om den fågel, som kallas Feng, och detta är en av dem.

Ta-Khai, prins av Tartarien, drömde en natt att han på en plats, där han aldrig förr hade varit, såg en underbart vacker ung flicka, som endast kunde vara en prinsessa. Han fattade en ögonblicklig kärlek till henne, men innan han kunde röra sig eller tala försvann hon ur hans åsyn. Då han vaknade begärde han sina färger och penslar och målade hennes bild på ett dyrbart stycke siden. I ena hörnet skrev han dessa rader:

»Skola pionerna någonsin blomma mer?
En dag utan henne är såsom hundra år.»

Därefter sammankallade han sina ministrar, visade dem bilden och frågade om någon av dem kände den vackra

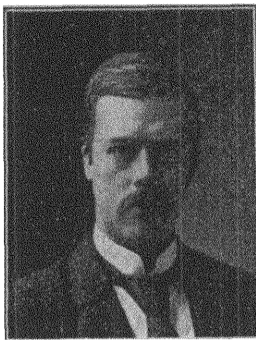
flickans namn. Men alla skakade sina huvuden och ströko sitt skägg. De visste icke vem hon var.

Då blev prinsen så misslynt att han skickade bort dem i onåd till de mest avlägsna trakterna av sitt rike. Alla hovmän, generaler, officerare och varje man och kvinna, som vistades i palatset, hög och låg, kommo i tur och ordning för att se på bilden. Men ingen visste vem hon var. Ta-Khai lät då tillkalla alla rikets trollkonstnärer för att de, som voro lärda, skulle kunna finna namnet på hans drömmars prinsessa. Men deras svar voro så olika, att prinsen, betvivlande deras skicklighet, straffade dem alla. Bilden förevisades varje dag på palatsets borggård från soluppgången och till solnedgången. Höga resande kommo varje dag, betraktade det vackra ansiktet och gingo åter bort. Ingen kunde säga vem hon var.

Under tiden vilade dagarna tungt på Ta-Khai's skuldror, och hans sorg kan ej beskrivas. Han åt icke mera, drack

* Text och illustration äro hämtade ur en konstnärligt redigerad engelsk sagobok, utgiven under kriget av Edmund Dulac till förmån för franska Röda korset.

Höglund och Oljelund.

När detta skrives, lyda nyheter-
na från Höglunds
cell icke glada.
Han pinas av in-
stängdhetens och
enformighetens
naturliga och för-
färliga följeslaga-
re, sömnlösheten.

Hans arbetskraft, som hittills så under-
bart stått hi, har för stunden sviktat.

För var och en som vill se, börjar det
nu framstå, hur hård Högsta domstolens
dom över honom och Oljelund i
själva verket var. Till följd av de —
ja för Morgonbris' ansvarings skull sä-
ger jag endast ofattligt hårda do-
marna i underrätterna har den högsta
instansens utslag kommit att framstå i
en dager av mildhet, som döljer dess
sanna, dess rakt motsatta karaktär.

Men det är ej nog, att partimedlem-
marna gå ikring och indigneras över
Högsta domstolen. De ha all anledning
till allvarlig självprovning för egen
del. Ty det är ofrånkomligt, att den
medfart, som från samhällsmakternas

sida drabbat Höglund, aldrig blivit så
hård, om ej hans rykte som människa
och politiker genom en intensiv och
ihållande polemisk kampanj skamfilats.
Han stod värnlös mot samhällsmakter-
na därför att han stod utan samhälls-
medlemmarnas sympati.

Man har som känt ursäktat sig med
att också Höglund å sin sida fört
en sådan nedsvärtningskampanj mot
partiets ledare. Det är emellertid en
högst väsentlig skillnad på en kampanj,
som, även om den lyckas, blott skadar
sitt offer i några radikala och arbetare-
kretsars omdöme, och en kampanj, som
riskerar kasta sina offer i fängelse.
Framförallt har även den mest anfalls-
lystne i världen absolut rätt till rätt-
visa.

För min del medger jag gärna, att
jag länge i åtskilligt delade partihö-
gerns uppfattning om Höglund som en
samvetslös maktsträvare eller åtmin-
stone fanatiker. Det finns ingen män-
niska i partiet jag varit eller är så rädd
för, som jag förr var för Z. Höglund.
Fullt gick det dock ej att tro på hans
ohederlighet. Vi hade träffats några
gångar under vår gemensamma första
tid i rörelsen, och det intryck jag då
fått av hans personlighet ville ej stäm-

ma med den uppfattning, som oavlåt-
ligt och allmänt intrumfades. Men ett
dylikt intrumfande gör verkan till sist,
och när förhållandena åter förde oss
personligen tillsammans, blev olikheten
mellan Z. sådan han framställdes och
Z. sådan han var rent häpnadsväc-
kande.

Ingen egenskap brukar folk med
större iver tillskriva honom än oför-
dragsamheten. Ingen egenskap är ho-
nom personligen mer främmande. Han
omfattar ju marxismen, en lära till-
räckligt tysk för att lätt göra sin an-
hängare ofördragsam. Men han om-
fattar den utan teoretisk dogmatism.
Hans uppfattning av den materialisti-
ska historieteorin t. ex. utmärker sig
för en vidhjärtenhet, som man visst
icke alltid möter på den motsatta
kanten av partiet. Hans personliga
kynne står ock som ett hinder mot
livsaskådningens böjelse att slå över i
praktisk fanatism. Han kan icke blott
utmärkt samarbeta med var och en,
som kämpar för hans sak, oberoende av
hur denna kamp teoretiskt motiveras.
Han kan ock bortse från stora avvikel-
ser i det praktiska programmet, när
han finner viljan gå i rätt riktning.
För min del har jag gjort den märkliga

icke mera, och till slut glömde han
skillnaden på vilket som var dag och
vilket som var natt, vilket som var ut
och vilket som var in, vilket som var
höger och vilket var vänster. Han till-
bragte sina dagar vandrande bland ber-
gen och skogarna, högt anropande gu-
darna att de måtte göra slut på hans
liv och hans sorg.

Då hände det en dag att han kom
till branten av en avgrund. Från djup-
pet inunder honom reste sig höga klip-
por, och den tanken kom för honom,
att han blivit ledd till denna plats för
att göra slut på sin olycka. Han stod
just i begrepp att kasta sig i djupet,
då plötsligt Fågel Feng kom flygande
över dalen och visade sig för honom,
sägande:

»Vadan står Ta-Khai, den mäktige
prinsen av Tartarien, på denna ödsliga
plats med ett moln på sin panna?»

Ta-Khai svarade: »Furuträdet finner
sin näring i marken, där det växer,
tigern kan jaga rådjuret i skogen, örnen
kan flyga över berg och dalar, men hur
skall jag kunna finna den enda efter
vilken mitt hjärta törstar?»

Och han förtäljde fågeln sin dröm.

Feng, som i verkligheten var en Feng-
Hwang, det vill säga en hona, fortsatte:
»Det är icke lätt att undfå vishet utan

det Högsta väsendets hjälp, men det är
ett tecken på andarnas välvilja att jag
kommit mellan dig och ditt öde. Jag
kan göra mig stor nog att bära den
största stad på mina vingar och liten
nog att gå genom det minsta nyckelhål,
och jag känner alla prinsessor i hela
världens palats. Jag har lärt dem de
sex tonerna i min röst, och jag är deras
vän. Visa mig därför bilden, o, Ta-Khai,
och jag skall säga dig namnet på henne,
som du såg i din dröm.»

De gingo till palatset och då prin-
sessans bild visades för fågeln, växte
han ut till en elefants storlek och ut-
ropade: »Sitt upp på min rygg, o, Ta-
Khai, och jag skall föra dig till platsen
för din dröm. Där skall du finna henne
med det genomskinliga anletet och de
sänkta ögonlocken under en krona av
mörkt hår, så som du har målat henne,
ty dessa anletsdrag tillhöra Sai-Jen, dot-
ter till konungen av Kina, hon som
endast kan liknas vid fullmånen då den
lyser fram under ett mörkt moln.»

Vid skymningen kommo de till ko-
nungens palats och kretsade över en
praktfull trädgård. Och i trädgården
satt Sai-Jen, sjungande och spelande på
luta. Feng-Hwang lät prinsen stiga av
utanför muren, nära en plats där bambu-
träden växte, och visade honom hur

han skulle skära tolv bamburör för att
därmed göra en flöjt, som kallas Pai-
Saio, och som har en ton, ljuvare än
en aftonfläkt över en skogsbäck.

Och då han sakta blåste i rören åter-
gävo de ljudet av prinsessans röst så
harmoniskt att hon ropade:

»Jag hör de avlägsna tonerna av den
sång som går från mina egna läppar,
och jag kan se endast blommorna och
träden; det är en melodi som endast
kan sjungas av ett hjärta som lidit sorg
efter sorg, och till vilken endast det
hjärta kan lyssna, som är fullt av
längtan.»

I samma ögonblick sänkte sig från
himlen den underbara fågeln, lik en eld
av många färger framför prinsessan och
lät bilden falla för hennes fötter. Hon
öppnade ögonen i största förvåning vid
synen av sin egen bild. Och då hon
läst orden, som stodo skrivna i hörnet,
frågade hon darrande:

»Säg mig, o, Feng-Hwang, vem är
han, så nära, men som jag ej kan se,
vem är han, som känner ljudet av min
röst och aldrig hört mig, som kan min-
nas mitt ansikte och aldrig sett mig?»

Då talade fågeln och berättade histo-
rien om Ta-Khai's dröm och tillade:
»Jag kommer från honom med detta
budskap; jag förde honom hit på mina

erfarenheten, att min starka försvars-vänlighet skadat mig mer hos partihö-geren än hos den allmänt som foster-landsnihilist utmålade och avskydde Z. Höglund.

Men han lär ju ej blott vara fanatiker, han lär ju ock framför andra vara en hatets man. Även i detta fall svek han emellertid, när jag på allvar lärde känna honom, mina förväntningar — att icke säga mina förhoppningar. Även för mig stod han på avstånd som en blekt energisk förkropppling av inbitet, okuvligt hat. Men det är väl, tänkte jag, att det finns folk som kunna hata. Hur kan en rättsinnad man överhuvud leva och verka i en värld och allra helst en politisk värld som den nuvarande utan att känna hat? Men det befanns att Z. kunde det. Han var väl ej alldeles utan hatkänslor. Men dessa gällde blott personlig opålitlighet och även sådan blott i ytterst utpräglade fall. Eljes var han fullständigt fri från personhat (fast naturligen ej från personförakt) såväl där det gällde politiska strider, som när det gällde angrepp på honom själv. Icke som skulle han varit okänslig för personliga oförrätter och angrepp. Liksom var duktig karl kände han sin kraft och dolde aldrig, att han ville fram. Men han lät aldrig några personliga känslor få makt över sig.

Så var det i de gångna åren och så är det än i dag. Fängelsetiden har lika litet gjort honom bittrare som den gjort honom mer undergiven. Han äger i själva verket en sällspord kontroll över sina känslor. Ätminstone över de

vingar. I många dagar har han längtat efter denna stund, lät honom nu behålla sin drömbild och läk såret i hans hjärta.»

Snabba och oemotståndliga gå vågorna över havsstrandens kiselstenar, och som en liten kiselsten kände sig Sai Jen då Ta-Khai stod framför henne. — — —

Feng-Hwang upplyste trädgården med ett praktfullt färgspel, och en fläkt av kärlekens ande kom blommorna att skälva under stjärnorna.

I konungens palats i Kina firades med alla gamla och ståtliga ceremonier bröllopet mellan Sai-Jen och Ta Khai, prinsen av Tartarien.

Detta är en av de trehundra-tiotre sagorna om Fågel Feng, så som den berättas i boken om »De tiotusen undren».

antipatiska. Ty var och en, som känner honom, kan lätt se, att hans stål-satthet mot anfallen ingalunda härrör av köld. Bakom hans kyligt avmätta yta bor en varm vänfasthet, en varm generositet. Det berättas från hans ungarstid, att han hade en extra bädd i sitt rum, som stod ledig för var och en hugad kines, så att när han vaknade om morgonen, var det med oblandad nyfikenhet han tog kännedom om vad han haft för god vän till nattsällskap.

Den hängivenhet han skördat hos dem, som känna honom, är ock rent otrolig. Ingen av Socialdemokratiska ungdomsförbundets ledande män har varit så angripen utåt, ingen så upp-buren inåt, både av de närmaste och av de djupa leden, som han. Naturligtvis härrör ej detta enbart av hans personliga egenskaper. Det härrör främst därav, att man i honom känt folkets man, känt demokraten och principkäm-pen.

Men man skall visst icke tro, att hans motståndare lätit honom gälla som sådan. Det är ej gott att förstå, hur en person skall kunna vara fanatiker utan att vara principman, men gentemot Z. Höglund har man flitigt prövat den hypotesen. Nu är det ju också ostridigt, att han är en driven taktiker — alldeles för driven, tycka motståndarna. Det skall visst icke heller förnekas, att han liksom nästan varje annan politiker vid olika tider intagit rakt motsatta ståndpunkter i samma fråga. Han har t. ex. förr ansett, att partiet som sådant borde äga sin press, medan han senare hävdade, att äganderätten bör ligga hos de lokala organisationerna. Även den, som livligt ogillar hans tidigare ståndpunkt, kan emellertid omöjligen finna denna fråga falla inom de stora principspör-målens ram. Yttrandefriheten kan både värnas och kränkas, vare sig pressen ligger i den centrala eller de lokala myndigheternas hand.

Man har också angripit honom, för att han ej i avtalet med Social-Demokratens medarbetare ville låta inflyta en punkt, av innehåll att ingen skulle tvingas skriva mot sin övertygelse. Men man får ej fördölja, att han ville dock godtaga ett för redaktionen och yttrandefriheten fullt tillfredsställande medlingsförslag, och det var först när detta från redaktionens sida avvisats, som han övergick på rena avslagslinjen. Att han sedan kvarstod på denna linje, även sedan redaktionens styrande mak-

ter antagit medlingsförslaget, härrörde helt säkert av, lät vara oberättigad, misstro mot paragrafens lojala tillämpning. För min del var jag emellertid mycket vred på hans hållning i denna sak och angrep honom härför i Tiden. Svaret blev, att han avtryckte hela den artikel, vari angreppet stod, oförkortad och med långt flera lovord än reservationer, i Stormklockan.

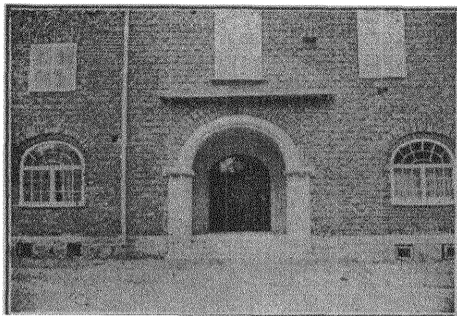
Man må för övrigt säga om Höglund vad man vill — en skymf borde man dock spara honom: beskyllningen för feghet. Naturligtvis har man icke spart honom den. Ett par upplysningar må därför lämnas de ordstarka hjältar, som från sin trevna kakelugnsvrå kritiserat hans mod.

Det var under fredskongressen i våras. Man har anklagat Höglund för att inför rätta ha sökt neka sig fri från planerna på mobiliserings- och järnvägsstrejk. Nu hade han under kongressen energiskt avrätt från att diskutera mobiliseringsstrejk. I det av redaktionskommittén föreslagna manifestet förekom heller intet om järnvägsstrejk. Då detta upplästes hördes en röst: "X. (en järnvägsfunktionär) är rädd om sina järnvägsmän." Strax tog Höglund ordet och förklarade, att hela kommittén, alltså främst han som dess ordförande, stod bakom järnvägsstrejkens utelämnning. Han tog alltså de radikales eventuella vrede främst på sig för att skydda en vän därför.

Samtidigt ville han själv nödvändigt taga det juridiska ansvaret för manifestet. Man bad honom avstå, många andra förklarade sig villiga att taga det för att spara hans oersättliga kraft åt fredsarbetet. Var och en, som vistades å kongressen, vet också ytterst väl, att Höglund, trots sin starkt grundade övertygelse om kongressens och manifestets laglighet, fullt förstod vad han som båda delarnas främste upphovsman riskerade. Han kunde mer än väl ha avstått från ansvarigheten utan att ändå kallas feg. Men han vägrade.

* * *

För några dagar sedan köpte jag ett nummer av Brand. Sannolikt var det första gången i mitt liv detta hände, men det blir ej den sista. Ty numret tilltalade mig. Till god del visserligen därför, att det gav på tyskarna. Klar-syntare än Zimmerwaldarna nöjde sig ej numrets författare med att i allmänhet lägga skulden för kriget på kapitalismen, de forskade ock efter de ka-

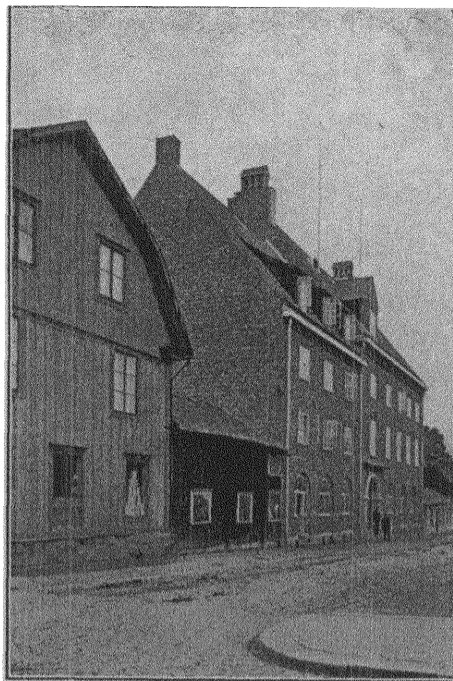

Portal.

Ett vackert Folkets Hus.

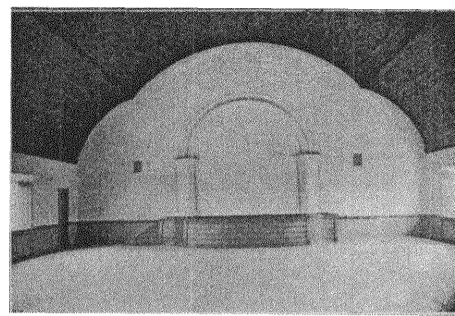
Det är Nyköpings arbetarekommun som gått i spetsen för vårt land vid skapandet av ett vackert yttre för arbetarerörelsens puls, Folkets hus. I helä Nyköping har för övrigt på senare tiden den andan gjort sig gällande, vid offentliga byggnaders uppkomst, att göra dessa monumentala, och så att de icke svära emot den ännu i Nyköping i allmänhet bra bibehållna gamla byggnadsstilen, som både är enkel och trevlig.

Nyköpings Folkets hus utmärker sig för soliditet och vackra, enkla former. Bilden från fasaden visar oss den rundade portalen. Huru inbjudande är det icke att stiga in genom denna port! Trappuppgången är icke så

Exteriör.

där braskande bred, som en tid varit brukligt i svensk byggnadskonst, och som bara varit onödigt dyrbar. Trapporna äro ganska smala, men i stället har man kunnat bestå sig med vackra valv. A-salen är utmärkt dekorativ. Ett välvt tak av trä i brun färg, som möter väggarnas rena, vita murytor. Fonden bakom plattformen är helt

Interiör.

vit. Fönstren i väl avvägda proportioner. Bilden av A-salen är något missvisande, då den tagits innan bänkarna sattes in. När man står därinne avundas man Nyköpingskamraterna, som få slå sig ned där, utan att störas av något fult.

Alla andra lokaler äro lika smakfullt hållna. Bl. a. är biblioteks- och läsrummet både stiltigt och hemtrevligt. Biblioteket är öppet tre gånger i veckan, läsrummet alla dagar, hela dagen. Där finnas även några bostadslägenheter. På nedre botten är en större sal, där en enskild person har servering och även tager emot inackordering i maten. Där utföres även vissa dagar musik. Och detta hjälper således till att på ett gott sätt fylla behovet av förströelse. A. L.

pitalistiska staternas större och mindre skuld och måste då naturligtvis finna Tyskland mest skyldigt. Men detta var ej enda skälet. Utan därjämte slog det mig, att tidningens ton väsentligt förbättrats. Jag tänker ej nu så illa om Hinke Bergegren, som jag gjorde förr, och allraminst vill jag nu förneka hans hederlighet. Men minnet av hans polemiska uppfattning och ton är fortfarande otrevligt. Nu var tidningens hållning en annan, icke i sak men i form och utprägling. Brand hade blivit en riktigt städad tidning utan att därför vara mindre radikal.

Det var ej enbart Oljelunds förtjänst att så blivit. Han delar hedern med sin vikarierande redaktör C. J. Björklund. Men han har kraftigt bidragit därtill. Han hade två långa artiklar införda i numret och båda voro typiska för den nya andan. De röjde på ett vackert sätt kulturmöjligheten och den andliga

vakenheten hos denne unge, självlärde fosterson till en fiskare. Han är ock en skald med både sinnets poetiska eld och en anmärkningsvärd formgåva.

Mycket material till en skildring av Oljelund har jag ju eljes icke. Ehuru han och jag enligt åklagarens och, som det förefaller, även underrettens mening suttit tillsammans och stämplat till landsförräderi, har jag ej tryckt hans hand eller växlat ett ord med honom, innan jag för någon tid sedan besökte honom å Långholmen. Jag såg honom tidigare blott under rannsakingarna och — på reglementsensligt avstånd — när vi gingo ut att förlusta oss mellan fånggårdarnas cementväggar.

Men som bekant kan man ofta få ett mycket starkt intryck av en person, vilken man ej lärt känna mer än till det yttre. Ett sådant intryck har jag

också fått av Ivan Oljelund. Det är dock icke så enkelt. Å ena sidan är han ju mycket mörk till sitt yttre och har även i sitt sätt något allvarligt, något på en gång brinnande och tillbakadraget. Men samtidigt verkar han i hög grad ungdomskäck. Blotta sättet, varpå han kilade upp för trapporna till sin cell, gav mig ett lika bestämt som oavsiktligt intryck av, att den gossen kväser ni icke!

Han verkar alltigenom ungdomsmod och energi; och han tar vad han äger i den vägen. Ty om man allmänt och säkert med rätta är fast övertygad om, att han skall komma obruten ur häktet, är förtjänsten hans och icke samhällets. Han lär lida av proletärens klena lungor. Den likgiltighet mot fångarnas hälsa, som trots alla ansatser till humanitet alltför mycket präglar Sverges fängelseväsen, har just nyss skärpts på Långholmen, tack vare en

ALLTID SISTA NYHETER

inom avdelningen för

Finna och väljorda
Barn-Kläder

för Gossar och Flickor i alla åldrar.

Finare Flick- och Dam-
Skrädderi

Hissar.

Välsorterad

Barnekipering

för barn i alla åldrar samt Leksaker.

Prima, reella varor. Billiga, bestämda priser.

PAUL U. BERGSTRÖMS A|B

Fullständig Barnekipering.

74 :: 76 :: 78
DROTTNINGGATAN
STOCKHOLM

(Forts. fr. sid. 7.)

vi den tysta skogen; ren och vit, och med månljus i bleka strimmor mellan stammarna.

Det var en lycklig och betagande syn för oss alla, denna julgram i den dödstysta skogen, där det enda ljud vi hörde var fötternas knarrande i snön.

Alla dessa brokiga färger och alla dessa spåda ljus mellan den kyska, vita snön...

Det gjorde oss alla tysta och stilla. Det förde i hast våra tankar och hopp så långt, långt bort — hem till de kära rum, varest vår barndoms ljusa julgranar stod, och där vår julglädje fyllde allt och alla med fröjd och med ömma hjärtans bävan.

Vi stodo alla med sänkta huvud. Där hördes icke ett ord och intet utrop av glädje. Endast en susning som av trötta suckar gled genom den tysta luften.

Eller var det kanske bara en stilla viskning mellan de gamla granarna? Ett nattens andetag mot de vintervita drömmarna...

Det låg ett djupt och innerligt allvar om allas drag. Det var munnar som bävade. Där var fingrar som pressades mot ögonen. Där var händer som funno varandra i en varm vänskapstryckning, eller i minnets tysta gemenskap. Där var armar som funno plats om sidokamratens häls.

Så trädde vår kapten fram. Hans nacke var böjd och han stirrade mot den vita snön. Hans mun var smal och sammanbiten som var det något han inte ville ge luft eller ljud.

Men så rätade han sig plötsligt och såg rakt fram som såg han mot något mycket skönt långt borta i den blå luften.

Det bävade om hans mun då han frå-

(Forts. å sid. 15.)

kort före deras förflyttning dit från kristligt högerhåll igångsatt attack — till vilken justitieombudsmannen givit ett särdeles opåkallat stöd — mot dess av naturen mycket humane direktör. Höglunds och Oljelunds behandling har varit kännbart hårdare än den för fångar av deras art sedan flera år tillbaka vanliga. Givetvis måste detta öka faran för deras hälsa.

Men intet utslag av samhällets hat skall nedslå Höglund eller Oljelund. De skola en gång bäras ut i triumf på armarna av Sverges arbetande folk, de skola återkomma till friheten med rak hjässa, med stålsatt kraft och med obrutet mod, de skola båda göra stora insatser för svenska folkets bröd, rätt och frihet. Det är ej endast Höglund som kommer att göra den spådomen sann utan ock, på sin ungdomligt brandröda led, Ivan Oljelund.

Erik Hedén.

En moders bön.

Det regnar, regnar, regnar, och molnen stå allt lägre som tysta, tunga tankar över Belgiens jord.

Det gråtes ej längre, ty smärtan kastat ankar, och det är inga tider för fattiga små ord.

Jag ensam blott är lycklig en sådan kvalens morgon — mitt barn har dött i natt, mitt sista barn av fem. Han var hälsad och välsignad, den bistre liemannen — jag bett på mina knän om hans hemska, sista hjälp.

*

O, barn av en mor utan hem, utan land, min kärlek var stor! Det fanns skörare band som hållit två kära tillsammans! — Har jag än mitt förstånd? Är ej töcken min själ? Är det sant, har jag drömt att du *svalt* ihjäl, att du offrats för vanvettsflamman!

Nej, jag höll. För mitt barn stod mig livet till. Jag har lärt av min tid, och jag kan nu det sista: det tyngsta är ej att det käraste mista. — Det är tyngre att önska det icke man vill!

*

Du lyckliga mor, om du ännu finns, om du ännu har mod att leva! När i nattens timma du ber för din prins, när du kallar på lyekan — ty du tror att den finns — jag säger dig: bed inga barnsliga böner om ära och rykte och slikt! Men bed bli förskonad att se dina söner stympas, förgås i ett krig? Bed bli förskonad från smärtornas smärta, att trycka ditt hungrande barn till ditt hjärta, att höra det kvida om bröd och jämrande ropa ditt namn, att känna det dö av svält i din maktlösa, skälvande famn.

*

Först då din bön har undfått den stora kärlekens vita vingar, när emot högre rymder än vardagshimlar den likt en duva sig lösgjord svingar, och ber för alla den stora bönen om fred och frid åt en sargad jord! — Nu brister tanken — har allt jag mistat... Hem... make... barn... mina fäders jord...

*

När döden kom och mitt sista tog, han mötte en moder, som log.

Nationalitetsbegreppet.

Om få frågor tvistas så mycket som om nationalitetsbegreppet, huvudsakligast av den grund, att i orden fosterlandskärlek, nationalitetskänsla, patriotism inlägges olika betydelse.

Den ena diskuterande parten menar därmed denna uppblåsta, ensidiga för-gudning av det egna landet, som visserligen kan härstamma ur en ren och vacker kärlek, men blivit så uppbladdad med själviskhet och fanatism, att namnet fosterlandsvän kommit i vanrykte i vida kretsar.

Den andra diskuterande parten framhåller såsom fosterlandskärlek, nationalitetskänsla, patriotism den naturliga kärleken till det land, där man vuxit upp, vars natur man blivit intim med, där det talas det språk man behärskar och vars klang man älskar. Genom tusende minnen från hela ens liv känner man sig förbunden med det egna språket och tusende värden har man fått genom allt som skrivits och sjungits på detta språk.

Den ena inlägger i begreppet nationalitetskänsla att därmed måste följa plats i solen för mig själv bara, mitt folk endast är Guds egendomsfolk.

Den andra fordrar av nationalitetskänslan att det ordet tillämpas: "Allt vad I viljen människorna skola göra eder det gören I ock dem". Liksom vi vilja hava vårt land fritt vilja vi också vara lika måna om andra länders frihet.

Inlägger man ej samma betydelse i orden är ingen diskussion möjlig. Gör man åter detta kan diskussionen om nationalitetskänslans berättigande eller ej komma att röra sig om besvarandet av följande frågor.

Är det naturligt eller ej att vi sven-

skar t. ex. känna en särskilt djup kärlek till den växlande natur, som manifesterar sig i våra floder, i våra skogar, våra otaliga, stora och små sjöar, våra fält och ängar, våra havskuster, vår skärgård och i kanske det genuinaste för all svensk natur, våra hagmarker?

Är det naturligt att svenskarna älska det svenska språket, som är deras "andas stämma i världen" eller är det önskvärdare att de olika språken, som kunna uttrycka varje nations egenart och därigenom göra världen mångfaldig och rikare, skulle utbytas mot ett gemensamt språk för alla?

Är det naturligt att våra hjärtan klappa i takt med våra folkvisor och med våra vad vi med ett gemensamt namn kalla fosterländska sånger? Såsom den vi hava samman med svenskfinnarna "Vårt land, vårt land, vårt fosterland! Ljud högt, o dyra ord" eller "Jag vet ett land högt upp i högan Nord" eller den nyaste "Sverige, Sverige, Sverige, fosterland" eller den vanligaste:

"Du gamla, du fria, du fjällhöga nord,
du tysta, du glädjerika sköna.
Jag hälsar dig vänaste land uppå jord,
din sol, din himmel, dina ängder
gröna."

Är det som sagt naturligt att våra hjärtan klappa för dessa sånger vi hört sedan vi voro barn eller vore det önskligare att vi bara sjöngo kärlekssånger, socialt nyttiga sånger, partisånger och hatsånger?

Är det naturligt att vi vilja bibehålla gamla seder och bruk? Böra vi således fira jul och midsommar, påsk och Lucia på vårt speciella svenska sätt? Böra vi bibehålla gamla kulturminnen också i form av fäderns sätt att bygga åt sig och vidare utveckla en speciell svensk byggnadsstil? Eller är allt detta bara löjligt och sentimentalt? Vore det icke bättre att genomföra schablonsedvänjor och schablonstil för hela världen?

Är det förstäeligt eller ej att, om icke tvingande omständigheter driva oss bort från landet, vi helst vilja leva i Sverige för att genom vårt arbete i vår mån kunna bidra till dess utveckling och dess befolknings lycka?

Ämnet nationalitetsbegrepp uppställt i denna form kan med hopp om undvikande av missförstånd slutföras. Det blir då diskussionen om internationell organisation och samförstånd, med bibehållande av de olika nationaliteternas säregenheter, eller önskvärdheten av att dessa senare bortskäras. Det blir diskussionen om världens förenade stater med eller utan individuella skiftningar. Anna Lindhagen.

(Forts. fr. sid. 14.)

gade om vi skulle sjunga psalmen: Stille Nacht, heilige Nacht...

Han sjöng själv före. Hans stämma ljöd högt över de andra. Den var så stark och ren. Den var så varm och lycklig i sin rödda skälkning. Men annars var det ingen som sjöng ut riktigt, och sången släpade sig efter hand mera trögt iväg. Det blev mest till ett mumlande sorl. Ibland lät det som sjöng kaptenen alldeles ensam, och till sist förlorade sig också hans röst i ett mumlande.

Den sista strofen gled bort i ett ingenting.

Så sade han några ord om julen. Men de blevo inte vidare många. De började kraftigt och med den skarpa stötaccent, som många års kommandorop skapar hos en soldatstämma. Men den gled mot slutet och snart nog över i en skälkning, och då han nämnde hem-

K. E. Willebrand

BAGERI-, KONDITORI- OCH

MEJERIAFFÄR

RIKS 114 29.

ALLM. 81 82

rekommenderas

BIRKAGATAN 12,
KARLBERGSVÄGEN 86,
VÄSTMANNAGATAN 68,
GAMLA BROGATAN 25,
HANTVERKAREGATAN 30,
BERGSGATAN 3,
KUNGSOLMSGATAN 13.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelningen.

ALLMÄNNA SPARBANKEN i Stockholm

Vasagatan 44, 1 tr.

Öppet kl. 1/2 10—3 och 6—8 e. m.

Gloria-Kaffe

Absolut bäst!

I varje familj ett husapotek.

Lazarol och Lazarin
det bästa för yttre åkommor.

Dagligen hända små olyckor, som skär- eller brännsår, ett slag eller någon annan skada. Huru äro Ni rustade? Ha Ni något lämpligt medel att sköta om skadan med? Om ej, skaffa genast från Er handlande en flaska Lazarol och en burk Lazarin. Dessa medel äro prövade i många miljoner fall och befästa mer och mer sitt anseende såsom hemmets apotek.

1087

met och de kära, som säkert i samma stund hade sina tankar här och inte hos den tysta julen i deras egna rum, tog rörelsen honom helt.

Han böjde sitt huvud och tryckte händerna mot ögonen, och hans ord då han begynte bönen:

Vater unser, der Du bist im Himmel...

kom genom gråt och gled hastigt över i ett snyftande amen...

Vi stodo alla med sänkta huvud. Här och där hörde man en djup suck eller en ängslig krämtning när bönen var slut. Det var många som grät och ingen som sökte dölja sin rörelse.

Och varför skulle vi det? Alla tankar gingo ju samma vägar. Hem till alla de kära, antingen det nu var till hustru och barn, till far och mor, eller till den vars tankar i samma stund sökte oss i hopp eller fruktan.

Den som anser att detta julnummer förtjänar spridning, bör omedelbart insända ny rekvisition till Morgonbris' expedition, Upplandsgatan 85, Stockholm.

Arbetareringens Bank

Grundad 1883.

Kornhamnstorg 61.

Fastighetsavdelningen: Förmedlar köp och försäljning av fastigheter.

Aktiebolaget Nya Banken.

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

Kooperativa försäkringsanstalterna bevilja försäkringar

FOLKET

Av k. majt sanktionerad 11 dec. 1914.)

Liv-försäkring

SAMARBETE

brand-försäkring

på bästa villkor. Ombud antagas.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikt, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikt. Särskilt för-månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR,**

Vasagatan 52, STOCKHOLM.

I Julstöket

är en burk

putspulver

Röda Björn

å 25 öre

ovärderligt.

Ett verksamt sätt att sprida kunskap om tidens stora och brännande frågor är tidningen

Rösträtt för kvinnor,

som utgives av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt med två nummer i månaden.

Vederhäftig, underhållande, billig.

Pris för år 1917 kr. I: 35.

Prenumeration genom posten.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiembefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse:

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16, 1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sekr.: Fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Åhus soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ord. möte 2:dra måndagen i månaden kl. 1/2 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.